HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' הן מותרין. הכריס עצמן מותרין למצוד מהנים מהן ולזריעה דמחובר לקרקע כדפרקא לן (לקמן) מלהיהם על הכריס ולא הכריס מלהיהם כדברים ר' יוסי הגלילי: **ומה שעליהן.** כגון מס ליפוס זהב וכסף לסור שנמחר לא תחמוד כסף וזהב ולקחת לך ועט"ג לתיעבו לאו עבודת כוכבים ומקרא לך ועשית כל תועבת אלהיך הוא: דברים ז כה

2. אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן: דברים יב ב

מתני' [א]הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהן אסורין שנאמר [1]לא תחמוד כסף וזהב עליהם ר' יוסי הגלילי אומר [2]אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם על הגבעות ולא הגבעות אלהיהם ומפני מה אשירה אסורה [3]מפני שיש בה תפיסת ידי אדם וכל שיש בה תפיסת ידי אדם אסור אר"ע אני אובין ואדון לפניך כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן דע שיש שם עבודת כוכבים: **גמ'** ורבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא אמר רמי בר חמא אמר ריש לקיש צפוי הר כהר איכא בינייהו תנא קמא סבר צפוי הר אינו כהר [3]ומיתסר ור' יוסי הגלילי סבר צפוי הר הרי הוא כהר רב ששת אמר דכולי עלמא צפוי הר אינו כהר והכא

אלהיהם על ההרים. פרש"י נפי' מחריס וזה לשונו הן מותרין הכריס עצמם מותריס לזריעה ולחצוד מהנים מהם דמחובר לא מיתסר כדדריש ליה ר' יוסי הגלילי מלהיהם על ההריס ולא ההריס מלהיהם ומה שעליהם כגון מס ליפוס זהב וכסף וזהב מלורין שנאמר לא תחמוד כסף וזהב וגו' ולף על גב דליהנו לאו עבודת כוכבים מיקרו ולא מתסרו גזירת הכתוב היא [א] (שהריס וגבעות שהן קרקע עולם אין בהן כח לאסרן מגזל [ב] עבודת כוכבים מיהת הוי) דתלוס שעליהם כתלוס של שאר עבודת כוכבים שנאמר לא תחמוד עליהם על כל שהן נעבדין משמע ועל כרחנו אנו לריכין לפרש דלאו עבודת כוכבים מיקרו דלמרינן בהשותט (חולין דף מ.) הא דאמר להר זהב והא דאמר לגדע להר שהשותט לשם הר לא מיקרי זבחי מתים[ג] והא דתניא לקמן[ד] ועובדיהם בפייף משום הא טעמא הוא דאע"ג דלאו עבודת כוכבים ניהו לעניו לאיסורי עובדיהם מיהת לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכווני [ה] חייב להוא דומיא דממחובר בפ"ב [ו] (בפרק בתרא (דף נד)) : **ר' יוסי הגלילי אומר.** הכי המרקא מלמדנו שהממחובר אינו נאסר אנא שנא לגד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו' ומה תאבדו את אלהיהם על ההריס משמע לגמיס ופסיליהם שעל ההריס קרויים אלהיהם ולא ההריס קרויים אלהיהם. ומאחר שהוא כן ומפני מה אמרה לסורה ולא דרשינן נמי תחת כל עץ רענן[ו] אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם והלא לילן ממחובר הוא ולמה אמרו שהכתוב דבמיעוט[ז] ומשריהם תגדעון: **מפני שים כהן ספיסת ידי אדם.** (ג) שאלם נטעו: **אר"ע אני אובין [ואדון] לפניך.** לפרש ואדון לפניך (ד) שאין לנו לדרוש מיעוטא ממחת עץ רענן שלא נאמר אלא למסור להם שימני מקום שרגילין לאוריים לעבוד שם עבודת כוכבים כדי שיתפללו שם ויבערום ומיעוטא דהריס וגבעות מיהת מינה ממעטינן ממשמעותיה דקרא שלא יהא לאדם את ההריס אלא מלד כל עץ רענן הוא לנו לאדם במקום אחר ומשריהם תשרפון בשם[ז] והכא לא נקיט ליה אלא משום סיומא: **גמ' ורבי יוסי הגלילי היינו תנא קמא.** אין למר בין למר הריס וגבעות שרו: **תנא קמא סבר ליפוי הר אינו להר ומיתסר.** לכתיב לא תחמוד כסף עליהם כל שעליהם: **ורבי יוסי סבר ליפוי הר.** בטל לגבי הר וכיון דהר לאו עבודת כוכבים ליפוי נמי לא מיתסר ועליהם דקרא לפסילי אלהיהם תלוסין קאי: **רב ששת אמר דכולי עלמא ליפוי הר אינו להר.** ומקור ור' יוסי לטפויי תנא קמא קאתי למיתסר: מילן

מתים היכא שהשותט להר כיון שהוא רחוק מן ההר קלת דלפי' כי הוו רחוק קלת מן ההר קאמר בפירוש דלשם הר קא שחיט ומ"מ מתכוין הוא לעבודת כוכבים לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י דולדי לאו עבודת כוכבים מיקרי דלמשמע בהשותט (חולין דף מ.) ותקרובתן מותרת ולא דמי לפעור דכתיב ביה ויאכלו זבחי מתים והשתא נמי מיחא הא דלמרינן לקמן דשרו לגבוה כיון שאין שם עבודת כוכבים עליהם כלל והוי כאילו לא נעבדו **אמר** ר"ע אני אובין ואדון לפניך. לכאורה משמע מכאן דר' יוסי הגלילי היה זקן מר"ע וגם בפרק בתרא דגיטין (דף פג.) גריס מזכיר ליה קודם ר"ג בן עזריה ור"ע ותימה דלמרינן בסוף מיזהו מקומן (זבחים דף נז.) גבי ר"ט ור"ע והיה שם תלמיד אחד שבא (ה) לפני חכמים מחילה שמו ולמרינן נמי בעירובין (דף נג:) שלמרה לו ברוריא דביתהו דר"מ שהיה מתלמידי בתרא של ר"ע גליל (גליל) שוטה ונראה דתלמיד אחר היה לו ר' יוסי הגלילי לר"ע ורך ממנו בשנים היה ואע"ג שמזכירו בפרק בתרא דגיטין מקמי ר"ע לא קשיא דכמו כן מזכיר בתלדת הפסח ר"ע קודם ר"ט שהיה רבו כדמשמע בפ"ט דכתובות (דף פד:) [ועי' תיטיב תוס' כתובות קה. ד"ה דתסיב ותוס' סוטה ל. ד"ה בן עזאי]: **כל** מקום שאתה מוצא הר גבוה בו'. בירושלמי פריך מבית הבחירה ומסיק ע"פ נביא ונגיה שם: **תנא** קמא סבר ציפוי הר אינו כהר ומיתסר. ות"ת מ"ש לליפוי הר לסור יותר מתקרובתו דשרי כדפריטית לעיל וי"ל דמיירי הכא בליפוי הנעבד לגד דהר ולכן לסור לת"ק ור' יוסי הגלילי סבר דחשבינא ליה למחובר כהר עלמו ושם תאמר ממאי מיירי ת"ק קרא דלא תחמוד לסור ליפוי הא לא מיירי קרא אלא בנוי עבודת כוכבים וי"ל דהכי קא מייתי דכי היכי דנוי עבודת כוכבים מסירי מטעם תלוס ואע"ג דליכא הנאה בטיבותא דהיינו נעבד הכי נמי מתסרי ליפוי הר לעבדים אע"ג דליכא הנאה בטיבותא שהם נעבדים מחוברים אי נמי י"ל דקרא לחמכתא בעלמא וה"ת מאי הוי לליפוי הר לסור ותקרובתו שרי ואילו נעבד דבעלי חיים הוי ליפכא דכמשמע ריש פרק כל המלוירים בתמורה (דף כח:) (מ) דלמרינן התם מתקיף לה רב חינגא טעמא דרבייה קרא לליפוי דבעלי חיים ממן הנקר להוליא הנעבד הא לא רבייה קרא ליפוי מותר לגבוה והכתיב ומבדתם משמע מדלא מייתי קרא אלא לגבוה הא להדיוט מותר ואע"ג דתקרובת בעלי חיים לסור כדמשמע בפ"ב דחולין (דף מ.) ומומר ר"י לליפוי דתמורה מיירי דאינו נעבד ואינו עשוי אלא בעלמא ה"נ היכא דמיירי דהוה דתמורה מתיא כר' יוסי הגלילי דשרי ליפוי הר ואפי' נעבד ורבה לר"י דלרמי בר חמא כולהו תנאי דתנתיתין ניח להו לילן שנטעו ולנסוף עבדו לסור (י) ר' יוסי הגלילי דלמרינן לקמן (עמוד ב) ות"ק מחמיר טפי ולוסר לפי' ליפוי של הר ולר"ע נמי לסור דמי שרי ה"ק ר"ע היכי דריס דעך רענן מתא לסיומא ליתא למימר ולא עך רענן אלהיהם כגון לילן שנטעו ולנסוף עבדו אלא אלהיהם לסור: **ורבי** יוסי הגלילי סבר ציפוי הר מותר. ולפ שאמר הא למרינן בכולי תלמודא (פ) תנא בתרא לטפויי מתי וי"ל דשאני הכא דקרא לפייתי תנא קמא אלא לגלוי תחמוד משמע שפיר לאסור ליפוי הר:

והכא

מסורת הש"ס

ג) רש"י מ"ו, ג) [תוספ' קון, ג) [לף מו.], ד) כפ"ק מיטו, ה) [דבריס יכ], ו) [שם ז], ז) [שם יב], ח) [בבבא בתרא לג:],

תורה אור השלם

1. פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת יי אלהיך הוא: דברים ז כה

2. אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן: דברים יב ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומה שעליהן וכו' אין כהן כח לאסרן מגזל תלוש שעליהם כתלוס כל"ל ותיבות עבודת כוכבים מיהת הוי ממחק: (ב) בא"ד עובדיהם מיהת לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכווני בתמורה מוקי לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהוה דומיא דממחובר: (ג) ד"ה מפני וכו' כשאדם נוטעו: (ד) ד"ה תל"ע וכו' לפניך אחר שאין לנו לדרוש וכו' וגבעות מיהת ממעטינן כל"ל ותיבת מינה ממחק: (ה) תוס' ד"ה אלהיהם וכו' עבודת כוכבים קרו להו ולעבודת כוכבים מיכווני בתמורה מוקי לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהוה דומיא דממחובר כל"ל והקשה ר"ת כל"ל ותיבת בפ"ב ממחק: (ו) בא"ד שהשותט כתלוס של שאר עבודת כוכבים: (ז) בא"ד מה שפי' ר"י דהא דאינו קרוי זבחי מתים היכא שהשותט להר כגון שהוא רחוק: (ח) ד"ה ממר וכו' תלמיד אחד שבא לבית המדרש לפני חכמי: (ט) ד"ה תנא קמא וכו' בתמורה דאמרינן כל"ל ותוס כ' ממחק: (י) בא"ד שנטעו ולנסוף עבדו לסור כלמרינן לקמן לר' יוסי בר' יהודה ות"ק ממעיר טפי כל"ל ותיבות לר' יוסי הגלילי נמחק:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ומה שעליהם. שהריס וגבעות שהן קרקע עולם אין בהם כח לאסרן מגזל עבודת כוכבים כמשמעו ומיהת הוי. כל זה נמחק וע"ב והו לפי' תחריס ועי' תוס' (עמ"ס ק ה): ויו"ל סי' קמה ס"ק ה):

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הל' ג סמג לאוין קמה טוש"ע י"ד סימן קמה סעיף ג: מח ג מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ב:

רבינו חננאל

כוס זה לעבודת כוכבים לא אמר כלום שאין הקדש לעבודת כוכבים ואני אומר אינה גנובה נהי דלא אתסר נוי מיהא איכא: **מתני'** הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהן אסורין שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך מה שעליהם אסור. ר' יוסי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא אלהיהם כו'. ואמרינן ר' יוסי הגלילי היינו תנא קמא. ואמר